

Csizmazia Placid, Dallas:

Beszámoló a volt budai Szent Imre gimnázium 75 éves jubileumáról

A ciszterci rend budai Szent Imre gimnáziumát Békefi Remig zirci apát alapította 1912-ben. Mint egyetemi tanár Budapesten, jól látta, hogy a cisztercieknek a fővárosban is gimnáziumot kell alapítaniuk, ha igazán komoly szerepet akarnak játszani a magyar közoktatásban. Apáttá választása után egyik legelső intézkedése volt a budai iskola megalapítása. Bitter Illést bízta meg a megszervezéssel és igazgatással, és ő 26 évig állt az iskola élén, kemény rendszeretével, szigorú jószágával. A hely megválasztása nagyon szerencsés volt: az éppen csak épülni kezdő Lágymányos – Kelenföld, amely később mint XI. kerület, a fővárosnak egyik legszebben fejlődő része lett. A ciszterciek befolyását ebben a városrészben az is nagyban növelte, hogy a plébánia és később a kiegészítő kápolnák vezetése is az ő kezükben volt.

Remig apát a gimnázium építkezését is hamarosan meg akarta kezdeni, de az első világháború és az utána következő nehéz évek ezt lehetetlenné tették. Így 1929 szeptemberéig a gimnázium ideiglenes helyen, a Váli utcai elemi iskola harmadik emeletén működött, míg végre Werner Adolf apátsága alatt elkészült a mostani pompás épület. Bár az 1944-45-ös ostrom alatt súlyos károkat szenvedett, a szülők és a diákok aktív segítségével hamarosan sikerült helyreállítani és a tanítás zavartalanul folyt 1948-ig, sőt a diáklétszám jelentősen megnövekedett. Ekkor jött az államosítás, a ciszter tanároknak el kellett hagyniuk az iskolát. Az államosítás utáni első évtizedek a bizonytalan és gyakran változó vezetés, a sok tanárcsere következtében erős színvonalcsökkenést hoztak, de az utóbbi években, úgy látszik, az iskola vezetősége határozottan arra törekszik, hogy a tanítás és nevelés színvonalát emelje, az iskola jó hírét visszaállítsa. **A 75 éves jubileum nagyon szép megünneplése is ebbe az irányba mutat.** Az iskola épületét többéves restaurálással igazán szépen rendbe hozták, úgy hogy szinte régi pompájában ragyog. Az ünnepségekre a ciszterci tanárokat és öregdiákokat is kifejezetten meghívták és a program összeállításában és lebonyolításában határozottan előzékenyek és kedvesek voltak, **Dr. Palotás János** igazgatóval az élen. Az utolsó hónapokban egy közös öregdiák-klub is alakult az egykori Szent Imre, mostani József Attila végzett diákjaiból. Mivel az ünnepségeken a ciszter öregdiákok jóval nagyobb számban jelentek meg, mint a „Jóskások”, azok határozták meg a jubileum levegőjét is.

Mint a Szent Imre gimnázium diákja nyolc éven át (1925-33) és tanára öt évig (1943-48), én képviseltem a dallasi ciszter apátságot és iskolát az április 22-25-i ünnepségeken. A budai iskola vezetősége arra is felkért, hogy az itteni munkánkról előadást tartsak, vetített képekkel. Az előadásban megemlékeztem a régi diákkori és tanári tapasztalataimról, azután elmondtam a magyar ciszterek történetét az újvilágban, és főleg tanári-nevelő munkánkat középiskolánkban, a Cistercian Preparatory School-ban és az itteni katolikus egyetemen, a University of Dallas-on. Ez a munka sok szempontból azoknak az eszményeknek és módszereknek folytatása, amelyeket valamikor a Szent Imre gimnázium képviselt. Az előadást 120 dia-kép bemutatása követte: legtöbb öregdiákunk, sőt a Magyarországon élő ciszterci atyák nagy része számára is ez volt az első alkalom, hogy az amerikai ciszterek munkájáról részletes vizuális képet kapjon. Az előadás a gimnázium dísztermében volt, ebben a most is remek szép teremben: a hallgatóság (nagyrészt volt diákjaink, de kb. 80-100 mai fiatal is) zsúfolásig megtöltötte, sőt még a karzatot is meg kellett nyitni.

A hivatalos díszünnepség április 23-án, csütörtökön este volt, ismét a díszteremben. Az iskola ének- és zenekarán kívül több kiváló színész, operaénekes és zeneművész (mind Szent Imrész vagy József Attilás öregdiák) vett részt a programban. A volt diákokon és tanárokon kívül a tanügyi, városi hatóságok, a párt képviselői is meg voltak hívva. A díszvendégek között volt Rajeczky Béni, 85 éves, de most is fiatalosan mozgó és beszélő rendtársunk (mindig viharos tapsot kapott); Császár Ákos egyetemi tanár, a matematika legismertebb szakértője Magyarországon; Hetényi nyug.

pénzügyminiszter. Az iskola igazgatója, **Palotás János, nagyon okos beszédben** vázolta az iskola történetét, nagyon pozitívan bemutatva az első 36 (ciszterci) év eseményeit és eredményeit is. Utána Császár Ákos beszélt az öregdiákok nevében: ő 1934-42-ben volt a gimnázium diákja, és igen meleg hűséggel szólt az iskola értékeiről és tanáiról, főleg azokról, akik neki a legtöbbet adtak, Hadarits (Endrédy) Vendelről, a nagy matematika tanárról, a későbbi zirci apátról, és Rajeczky Béniről, aki a zene szeretetére vezette. Császár tagja, sőt elnöke volt annak a kormánybizottságnak, amely az utóbbi években a középiskolai oktatás és nevelés színvonalának emelésére volt hívatott javaslatokat tenni. Császár Ákos megemlítette, hogy azért is szívesen vett részt ebben a munkában, mert érzése szerint amit a bizottság javasolni akart, azt a Szent Imre gimnázium tanárai már a 30-as években megvalósították.

A harmadik fontos esemény a programban az osztálytalálkozó napja volt, április 25-én szombaton. A program 9 órakor reggel kezdődött koszorú elhelyezéssel és egy kis ünnepséggel a Váli utcai általános iskola épületében, ahol a Szent Imre gimnáziumnak 1912-től 1929-ig ideiglenes szállása volt. Kb. 40-en jelentünk meg azok közül, akik még odajártunk: 70 évesek és idősebbek. Az **igazgatóhelyettes** és egy csoport úttörő fogadott nagyon kedvesen, kinek-kinek egy szál szegfűt adva. Egy márványtábla is készül, amely megőrökíti majd a ciszterci gimnázium emlékét.

10 órára átmentünk a Szent Imre templomba. Béni bácsi volt a főcelebráns, nagyszerű beszédet is kívágott – 12-en koncelebráltunk vele, részint ciszterek, részint más öregdiákok, akik papok lettek. A hatalmas templom teljesen megtelt, sokan még álltak is, zengett az ének, nagyon sokan áldoztak. 11-kor megint a díszteremben gyűlt össze a társaság, Rajeczky Béni és az öregdiákok képviselői köszöntötték az egybegyűlteket. Hangszalagon bemutatták sok régi tanárunk hangját, köszöntését (Brisits Frigyes, Nagy Nándor, Endrédy apátúr stb.). Ezután osztályonként szétoszlott a társaság és külön termekben tartották meg összejöveteleiket.

Hadd emlékezzem meg röviden néhány más programpontról, amely inkább a mostani diákságnak szólt. Egyébként itt említem meg, hogy kb. 15 év óta lányokat is felvesznek a gimnáziumba, sőt a jelenlegi diáklétszámban valamivel többen vannak a lányok, mint a fiúk. (Összlétszám 950) A jubileummal kapcsolatban az iskola kiállításokat is rendezett. **Legérdekesebb volt az iskolatörténeti kiállítás**, amely a ciszter idöket is nagyon szépen és világosan bemutatta, sok fényképpel, okmánnyal. Még egy régi cserkész-zászló és cserkészkalap is látható volt, sok tábori képpel együtt. Brisits Frigyes, a híres irodalomkutató és ismert szónok beszédeiből, írásaiból több idézet volt látható a falakon. Érdekes volt a művészeti kiállítás is, amely régi (Nagy Nándor) és új rajztanárok, volt diákok (Szalatnyay József stb.) alkotásait mutatta be. Látható volt egy festmény, amely Latinovits Zoltán volt diáktársunkat, később kiváló színészt mutatta be Lear király szerepében. Volt egy sportkiállítás meg egy könyvkiállítás, ez utóbbi a volt kápolnában, amely most bemutatások céljait szolgálja. A kiállítások szép megrendezésében **Vasbányai Ferenc** tanárnak van legtöbb érdeme.

Április 22-én szavalóverseny volt, amelyre az ország összes középiskoláját meghívták, amely a „József Attila” nevet viseli. 18 iskola vett részt az ország minden tájáról, és komoly előkészületről tettek tanúságot. Április 23-án minden osztály fogadott egy nagyobb karriert befutott öregdiákot, akivel elbeszélgettek az életről. Erödi-Harrach Vilmos sikert aratott a máltai lovagrendről szóló beszámolójával. Péntek, április 24-e délelőtt szép sportbemutatót hozott, este pedig táncünnepélyt. Szombat délután voltak a „jóskás” osztályok találkozói, de azok távolról sem vonzottak annyi résztvevőt, mint a délelőtti „szentimrés” osztályok.

Összefoglalóan azt mondhatom, hogy **nagy meglepéssel tekinthetünk** a 75 éves találkozóra. Először is ez volt az első alkalom 1948 óta, hogy a volt ciszterci diákok igen nagy számban összejöhettek a régi iskolában és nyíltan, őszintén kifejezhették érzéseiket, az iskola és annak értékei, eszményei iránti hűségüket. Másodszor a közvélemény, és a mostani tanügyi hatóságok figyelme megint ráterelődött a katolikus nevelés értékeire, ami most különösen is fontos, amikor az emberek otthon nagyon világosan érzik az oktatás-nevelés problémáit.

Kedves János!

Dallas, 1988. nov.21

Igen nagy örömet okozott a két emlékkönyv és nagyon hálás vagyok a kis jubileumi képért is.

Igazán gratulálok mindazoknak, akiknek része volt az emlékkönyv összeállításában: gazdag, változatos tartalmú, a 75 év történetét és az iskola jelenlegi helyzetét sok oldalról és hűen mutatja be. A tanári értekezletek jegyzőkönyv-részletei, a régi diákok emlékezései, az értekezések, tanulmányok, beszámolók okosan, finom ízléssel, biztos kézzel vannak kiválogatva. Nekem persze külön örömet okozott, hogy az emlékkönyv az iskola történetének első, ciszterci feléről milyen jó és tárgyilagos képet ad, ugyanabban a szellemben, mint tavalyi ünnepi beszéded. Jó volt olvasni régi jó igazgatóm, Brisits Frigyes szép Horatius-tanulmányát, Gálos Bernát írását a serdülőkor lélektanáról, jó volt látni Nándi bácsi rajzait, a szép felvételeket az iskola épületéről. De tanulságos volt olvasni a későbbi évtizedekről is, a mai munkáról és problémákról is; a mai diákok dolgozataiban, tanulmányaiban is sok érdekeset találtam. Látja az ember, hogy a tanári kar nem sajnálja a fáradságot a gimnázium színvonalának magasán-tartására. A kötet kiállítása is szép és izléeses, az Egyetemi Nyomda jó munkát végzett; hogy egy ilyen könyv valamivel jobb papírt érdemelt volna, az nyilván nem a nyomda hibája. Örültem a könyvnek, sok szép emléket idézett fel. Köszönöm.

Magamról annyit, hogy az idei tanévben, 48. tanári évemben is még három kurzust tanítok, egyet az egyetemen, kettőt a gimnáziumban. Most is szeretem ezt a munkát, bár egészségi nehézségek valamivel nehezebbé teszik. Míg az előző években még minden simán ment, és hosszú utazásokra is futotta az erőből, az 1988-as évben több minden előjött: februárban egy hirtelen, szerencsére enyhe, szélütés után kettős nyakér-operációra került sor, hogy az egybevezető ereket kitisztítsák; október elején szivritmus-szabályozó készüléket (pace-maker) ültettek a bőröm alá; most pedig elég fájdalmas izom vagy ideg-gyulladás zavar a bal lábban és combban, és egyelőre az orvosok nem találták meg az okát, annál kevésbé a kezelését. Szóval az öreg kocsi már sokszor szorul javításra, pót-alkatrészekre. De azért, ha dőcögve, pőfögve is, még megteszi a dolgát.

Neked is, a kedves kollégáknak is meleg köszöntésemet küldöm és őszinte jókívánságaimat a karácsonyi ünnepekre.

Hálás köszönettel és baráti szeretettel:

Alaci'd